

PRESVETI OLTARSKI SAKRAMENAT

Bilo je liječnika, koji bi se mogli nazvati prije mesarima nego liječnicima. To su bili liječnici, koji su za svaku malenkost htjeli čovjeka staviti pod nož. Čim malo zaboli želudac, rezat ćemo, hajde na operacijski stol! Čim zaboli bubreg od kamenca, rezat ćemo. Treba operacijom izvaditi taj kamenac!

Međutim pravi liječnik ne čini tako. Operacija je posljednje sredstvo, kad ne preostane više drugi izlaz. To je izlaz za nuždu, kad se iscrpu sva druga liječnička umijeća i sredstva. Liječnik liječi, a ne reže.

Ta mi misao dolazi na pamet, dok promatram moderne teologe. Kao da se u modernu teologiju uvukao taj „mesarski“ zanat. Treba samo pročitati knjigu „Fragen der Theologie heute“ ili kojeg mu drago „modernog“ teologa. Upast će nam u oči neko silovito nastojanje i traženje, da se pronađe nešto novo, što je različito i protivno od staroga. Moderna bi teologija htjela biti antiteza staroj. Kao što je Isus na gori svečano govorio: Čuli ste, kako je rečeno. A ja vam kažem! Tako i ti moderni teolozi govore: Prije su rekli i govorili ovako. Ali nije tako, nego ovako. Treba dakle izrezati staro! Na operacijski stol sa starom teologijom, sa starim shvatanjima i sa starim teološkim rječnikom! Treba stvoriti drugu novu teologiju!

Nezdrav je takav liječnički zanat. Crkva je katolička tijelo Kristovo. Ona je živi organizam. Ali zato je i njezina nauka, kao dio same Crkve, također živi organizam. Ona se zato i želi razvijati, rasti i napredovati na način živog organizma. Napredak u živom organizmu međutim ne zbiva se u obliku antiteza. Taj se napredak ne sastoji od rezanja pa dodavanja nego od unutarnjeg razvoja. Organizam doduše odstranjuje neprobavne tvari kao i otpatke od svojih sagorijevanja i procesa. Ali on ne odstranjuje svoj živi dio ili ud, da ga nadomjesti drugim. I ako se obavlja neprestano obnavljanje sveg organizma, organizam ipak ostaje netaknut.

Ni za koju zato nauku, koja se učila u Crkvi tokom povijesti, pravi teolog ne će reći: Nije tako nego drukčije. On će reći u najbolju ruku: U toj je nauci postojala polovična istina, koja i danas vrijedi kao istina. Samo je uz nju bila primiješana neispravna tvrdnja, koja se ima odstraniti kao smetnja za potpunu istinu. Tako se nauka starih teologa može pročistiti, a da se je ne odbaci potpunoma.

Samo da spomenem jedan primjer. Sveti Toma, sv. Bonaventura s drugim velikim učiteljima srednjega vijeka učili su, da je Marija začeta u istočnom grijehu. Teolog, koji nema liječničkog duha, odmah bi nastupio sa svojim mesarskim nožem: hereza, hereza, treba je odstraniti! Pravi će međutim teolog ispitati, što su ti teolozi svojom tvrdnjom zapravo htjeli reći. On će pronaći, da su oni zapravo samo tvrdili veliku kršćansku istinu, kako nijedan čovjek nije bez Kristova otkupljenja začeta bez istočnog grijeha. To je prava osnovica i jezgra njihove tvrdnje. I Marija bi bez Kristova spasenja bila začeta u istočnom grijehu. Budući da oni još nijesu imali pojma o predotkupljenju, oni su istinitu tvrdnju: Marija bi bila začeta u istočnom grijehu, izrekli u pogrešnom obliku: Marija je bila začeta u istočnom grijehu.

Teolog-liječnik izliječit će tako njihovu tvrdnju, a neće je odrezati. On će u njihovoj tvrdnji odijeliti istinu od laži. Tako će pokazati, da su dobro mislili, ali nesavršeno izrekli. Na taj način teolog-liječnik kadar je evo i u naoko neizlječivom slučaju doći do ozdravljenja bez teške operacije.

No što sve to ima veze s naslovom? Što sve to ima veze s pitanjem, koje smo postavili u naslovu?

Nisam imao prilike, da prisustvujem ovogodišnjem pastoralnom, liturgijsko-katehetskom tečaju u Zagrebu. Ali sam nedavno slučajno doznao, da je na tom tečaju postavljeno pitanje o prikladnosti naziva sakramenata u našim katekizmima. Među ostalim tako je postavljeno pitanje, da li za treći sakrament odgovara naziv: Presveti oltarski sakrament.

Poznato nam je, da taj sakrament nije dobio od samoga Krista svoje ime. A također znamo, da je od apostolskih vremena pa do danas vladala raznolikost u nazivima za taj sakrament. U teološkim se traktatima danas uglavnom ustalilo ime: presveta euharistija.

No u našim katekizmima prema njemačkim uzorima uveden je naziv: Presveti oltarski sakrament. To je postao klasični i uobičajeni naziv ne samo u katekizmima, nego i u propovijedima, u molitvama, jednostavno u hrvatskom crkvenom rječniku.

Ali protiv tog je naziva dignuta riječ. Taj naziv ne bi imao biti prikladan za svetu tajnu trećeg sakramenta.

Na prvi pogled, to je posvema opravdano. Kad se naime pročita tumačenje tog imena ili naziva za presvetu euharistiju, izbija nevjerojatna naivnost u najsvetijoj stvari. Kako se zapravo tumači taj naziv? Zašto se treći sakrament zove presvetim oltarskim sakramentom? Zove se presvetim oltarskim sakramentom, jer se na oltaru čuva! „Jer se tijelo i krv Isusova pod prilikama kruha i vina čuva na oltaru, da bude našoj duši za hranu, zato se ta najsvetija tajna kršćanske vjere zove Presveti oltarski sakrament (Heffler-Kornfeind-Kolarek)“.

Čemu je slično to tumačenje naziva za presvetu euharistiju? Slično je, kao kad bismo kao definiciju čovjeka dali: Čovjek je biće, koje ima nos. Ime: Presveti oltarski sakrament temeljilo bi se naime na najakcidentalnijem obilježju, koje ni na koji način ne tumači bit stvari. Čuvanje na oltaru tako je slučajna veza s euharistijom, da bi bilo u istinu predjetinski, kad bismo zato euharistiju zvali oltarskim sakramentom.

Tu zato stvarno dolazimo u napast, da taj naziv stavimo pod nož i izrežemo ga iz naših katekizma i iz našeg crkvenog rječnika.

No zar se ipak u nama ne bi mogao probuditi liječnik, koji liječi, a ne reže? Ne bi li ipak taj naziv, koji je dobio tako jako svoje građansko pravo u našem crkvenom rječniku, mogao imati i svoje dublje i istinskije značenje? Zar je taj naziv doista tako naivan, kako bi se prema našem katekizmu činilo?

Prije svega, mi kažemo: P r e s v e t i sakrament. Ne stavljamo li time taj sakrament nad sve druge sakramente? Svi su drugi sakramenti: sveti sakramenti. Treći je sakrament međutim presveti ili najsvetiji, svet iznad svih drugih sakramenata.

Ne izričemo li time jednu bitnu značajku presvete euharistije?

Poznato je naime, da je euharistija bila u prva kršćanska vremena tajna (sakrament) kat egzohen. Ona je prvotno bila uskrsna tajna. Ona je bila sakrament Crkve. Kad se reklo: svete tajne, tad su sveti Oci odmah pomislili na euharistiju, kao da drugih svetih tajna, a to znači sakramenata i ne bi bilo.

A kad je došlo u Crkvi do potpune svijesti, da postoji sedam svetih tajna, sedam sakramenata, euharistija je ostala tajna nad tajnama među njima. Ona je najuzvišenija i najsvetija tajna među svim svetim tajnama, među svim

svetim sakramentima. Tim se izuzetnim položajem, kojim se diže nad ostale sakramente, euharistija upravo razlikuje od svih drugih sakramenata.

To je dakle bitna, a ne samo akcidentalna oznaka euharistije. Ona je presveta tajna. Ona je presveti sakrament. Tim smo samim euharistiju već dostatno označili i postavili dostatnu razliku od svih drugih sakramenata.

Ali time još nijesmo izrekli njezinu pravu nutarnju bit i njezin sadržaj. Tu nam međutim može doći u pomoć baš onaj naziv, koji po sebi izgleda naivan. A to je naziv: oltarski sakrament.

Zašto je taj naziv oltarski naivan? Samo zato, jer ga se naivno shvaća. Ali ako s De la Taille-om uđemo dublje u stvar, tada taj naziv: oltarski sakrament ne samo da neće biti naivan, nego će postati pun najdubljeg sadržaja. Danas se toliko govori o oltaru i o problemima oltara, da se u šumi ne vidi drveće. Mi toliko govorimo o oltaru u crkvi, da smo zaboravili, da naš pravi oltar nije oltar u crkvi.

Naša se euharistija ne služi na oltaru u crkvi. Na tom se oltaru samo polože prilike naše žrtve, naše euharistije. Taj je oltar u crkvi samo slika pravog oltara, na kojem se služi euharistija. Jer naš je pravi oltar tijelo Isusa Krista. Krist je naš svećenik i naša žrtva i naš oltar.

Što je zapravo oltar?

Oltar je specifično žrtveni izraz. Gdje se govori o oltaru, tamo se govori o žrtvi. Staviti na oltar znači žrtvovati. Uzeti s oltara znači postati dionik žrtve.

No što zapravo predstavlja oltar kod žrtve?

Oltar predstavlja samoga Boga. Staviti na oltar znači dati Bogu. Uzeti s oltara znači uzeti od Boga.

Baš zato sve, što se postavi na oltar, postaje sveto, posvećeno. Bog daje svetost, Bog posvećuje. Jer oltar predstavlja Boga, zato on posvećuje. Naš dar postaje na oltaru posvećenim darom, jer ga je Bog primio i prenio na njega svoju svetost.

Kod svih drugih žrtava oltar je bio samo simbol, jer je njihov oltar samo slikovito predstavljao Boga. Kod naše međutim žrtve oltar je postao prava stvarnost. Naš je oltar uistinu nebeski oltar, a to znači samo božanstvo, koje prima i vraća naš dar.

Naša se naime žrtva polaže na pravi oltar, na nebeski oltar, na Krista, utjelovljenog Boga. Božanstvo Kristovo

prima i posvećuje naš dar tj. tijelo i krv Kristovu samom silom utjelovljenja, koja se na posebni način objavila kod uskrsnuća.

Pretvarajući kruh u tijelo Isusovo i vino u krv Isusovu, mi doista svoj dar stavljamo na nebeski oltar. Mi pretvaramo kruh i vino u krv i tijelo Isusovo, koje je Bog uskrsnućem potpuno preuzeo u sebe. A tada to tijelo i krv primamo s nebeskog oltara kao dar od Boga za svoju gozbu. To je žrtvena gozba s nebeskog oltara, od samoga božanstva.

Razumijemo li dakle sav smisao naziva oltarski sakramenat?

Oltarski sakramenat ne znači dakle samo neku akcidentalnu vezu s oltarom u crkvi. Oltarski sakramenat znači sakramenat, koji ima najdublju vezu s pravim nebeskim, božanskim oltarom jedine svete božanske žrtve.

Kad se kaže oltarski sakramenat, to prije svega znači, da je to žrtveni sakramenat. Oltar znači žrtvu.

A to je upravo najbitnije kod presvete euharistije. Ona nije sakramenat poput drugih sakramenata. Ona je samo otajstveni nastavak najveće stvarnosti kršćanstva: žrtve Isusa Krista. Zato taj sakramenat nema samo pasivni oblik: primanje dara od Boga, primanje milosti. Taj sakramenat ima i svoj aktivni oblik kao prava žrtva: on je najprije davanje dara, pa tek onda primanje dara. On je dvoobličan sakramenat: tajna svete mise i tajna svete pričesti.

Ali oltarski sakramenat znači još više. Oltarski sakramenat znači ne samo žrtveni sakramenat, nego božanski-žrtveni sakramenat.

Sve su žrtve željele biti božanske žrtve, žrtve, koje bi predale Bogu svoj dar i primile od Boga udio na tom daru. Ali nijedna žrtva to nije mogla postići, osim simboličnim načinom, slikovito. A zašto? Jer nijedna žrtva nije bila kadra doći do pravog oltara, nebeskog oltara, a to znači do samoga Boga.

No baš ono, što nije bila kadra dosegnuti nijedna žrtva, da postane pravom božanskom žrtvom, to je dosegnula euharistijska žrtva. Ona je stigla do samog nebeskog oltara, do samoga božanstva. Time je ona postala u najuzvišenijem smislu oltarska žrtva. A to znači božanska žrtva. Po sakramentu euharistije kao žrtvi daje se dar u same ruke Božje. Po sakramentu euharistije kao žrtvenoj gozbi prima se Božji dar iz same ruke Božje. Daje se na oltar i prima se s oltara. To znači u najdubljem smislu oltarski sakramenat.

Smijemo li tražiti nešto više od ljudskog izraza, da nam dočara božansku tajnu? Može li ijedan drugi izraz savršenije izraziti čitavu bit euharistije od izraza presveti oltarski sakrament? Dakako, ako ga ne shvatimo naivno, nego stvarno i duboko, ako ga shvatimo u pravom smislu dogmatski. Ako kod pojma oltara ne ostanemo samo na površini slike, a to znači kod kamenog oltara u svojim crkvama, nego se vinemo do pravog oltara naše žrtve, do samog božanstva u Isusu Kristu, našem najsvetijem oltaru, tada nam izraz presveti oltarski sakrament neće biti naivni ili zaostali pojam, koga bi trebalo mijenjati. Tada će nam taj izraz biti najdublji dogmatski pojam, koji u sebi skriva divno blago kršćanske dogme o presvetoj euharistiji.

Taj je pojam barem toliko dogmatski pun, kao što je pun i pojam euharistije, i još možda puniji. A isto tako barem toliko pun, koliko je pun izraz sakrament tijela i krvi Isusove. Svaki taj izraz izriče jedan posebni vid kod tog sakramenta. Svaki izriče jedan dio naše najveće tajne. Ali izraz presveti oltarski sakrament kao da sadrži najdublji pogled u tu presvetu tajnu.

Nije dakle potrebno mijenjati naš crkveni rječnik. Potrebno je tom rječniku samo dati njegovo potpuno značenje.

o. Platon PLASAJEC

Gdje god ima ljudi koji žele upoznati sebe i svijet, možemo i moramo s njima stupiti u kontakt. Gdje god se sastaju ljudi da utvrde prava i dužnosti čovjeka, treba da im se rado pridružimo i to neka nam služi na čast. Ako je ljudska duša po svojoj naravi kršćanska, želimo da je promatramo, poštujemo i s njom razgovaramo.

Pavao VI